

Boleratzky Loránd

ny. ügyvéd, egyetemi magántanár

Debreceni Egyetem

Mind az állami, mind pedig az egyházi törvényhozás minőségi munkája nagy mértékben attól függ, hogy milyen törvényjavaslatot terjesztenek elő döntésre. Ha felszínes javaslatokról van szó, akkor aligha lehet elvárni, hogy az elfogadott törvények minőségileg megfelelőek legyenek, minden kritikát kiálljanak.

Állami vonalon a törvényelőkészítés munkáját az igazságügyi minisztérium törvényelőkészítési osztályának munkatársai végzik, melyért annak vezetője felelős. Természetesen az az ideális megoldás állami vonalon megdőlt, hogy a kodifikációs munka ellenőrzését egy univerzális jogi tudással rendelkező személy kézben tartsa, mert a kodifikáció jogával több minisztériumot is felruháztak. Ilyen körülmények között a különböző jogalkotó szervek között a jogalkotás különböző ágai közti összhangot nehéz fenntartani. A kodifikáció ugyanis az egyik legrangosabb és egyben speciális képzettséget kívánó jogi szakma, amely csak a legnagyobb jogi műveltség birtokában művelhető eredményesen. A kodifikáció egyébként, ha jól művelik, egyben tudományos tevékenység is.¹ Egyházi vonalon a törvényalkotás munkáját általában a zsinat törvényalkotó bizottsága végzi, kutató egyházjogászok közreműködésével.

Mielőtt a kodifikációs eljárás követelményeivel behatóbban foglalkoznánk, arra a kérdésre szeretnék válaszolni, hogy egyházi viszonylatban mikor kerülhet sor törvényhozási úton történő jogszabályalkotásra. Evangélikus vonatkozásban ezt a kérdést nem szabályozták, megelégedtek azzal, hogy amit korábban törvényekkel szabályoztak, azt ezután is így kell szabályozni. Régen a *quae ad disciplinam et regimen ecclesiam pertinent* szabály szerint mindazt törvényhozás útján kell szabályozni, ami az egyházi fegyelemhez és egyházi kormányzásra tartozik.² Úgy gondolom, hogy ezért felesleges az egyházi jogalkotásról szóló törvénynek taxatív felsorolása, minthogy az ilyen felsorolás mindig hiányosnak tekinthető: „törvényt kell alkotni az egyház szolgálatáról, szervezetéről, gazdálkodásáról, a jogalkotásáról, az egyházi közoktatásról, a szolgálatra való felkészítésről.”³

Vladár Gábor kúriai bíró – aki 1928-tól hosszú éveken át vezette az igazságügyi minisztérium törvényelőkészítő osztályát – 1939-ben tartott akadémiai székfoglaló előadásában azzal a kérdéssel foglalkozott, hogy tudományos munka-e a jogszabályalkotás. Mivel megállapításai az egyházi törvényalkotásra is vonatkoznak, figyelmet érdemelnek azok a feltételek, melyeket a törvényjavaslatnál szem előtt kell tartani. Így mindenekelőtt a szabályozandó életviszony alapos megismerésére van szükség, mély boncolást igényel az a tudományos terület, amelybe a szabályozandó életviszonyra vonatkozó ismeretek tartoznak.

¹ KORSÓS 2002, 92–93.

² NOVÁK 1943, 23.

³ Az egyház jogalkotásáról szóló 1997. évi VI. törvény.

A politika, szociológia, közgazdaságtan, lélektan, orvostudomány és műszaki tudományok ismeretanyagának tanulmányozása nélkül nem lehet biztos eligazodást szerezni, hogy mi-féle szabályozás vezethet a kívánt célhoz. Vizsgálni kell azt is, hogy összhangban lesz-e a tervbe vett szabályozás a magyarság és egyház gondolatvilágával, fejleszti-e a jogrendszert helyes irányban. Nála hangot kapott a Cicero által megfogalmazott követelmény is, mely szerint *omne ius hominum causa constitutum est*, vagyis: minden jog az ember érdekében alkotandó. Nem szabad tehát tisztán logikai, szellemi munkaként felfogni a jogalkotást, hanem az értelemnek és a szívnek is szerepet kell kapnia.⁴

Egy másik tanulmányában Vladár Gábor arról szólt, hogy nem lehet ráerőszakolni a nép és az egyház lelki-, és gondolatvilágától elhajló idegen jogot. A jogszabályalkotás csak akkor tekinthető igazoltnak, ha kellően vesz hatásokat a kor uralkodó és az emberiség haladása szempontjából értékes eszmékből, elsősorban a keresztyénség tanításából. Korunk uralkodó eszméi a közösségi érdek elsőbbsége az egyéni érdek, vagyis az evangéliumi szeretet, a család védelme, valamint a dinamikai mozgékonyság szerepet kell, hogy játszszon a jogalkotásnál.⁵

Az egyházi jogalkotás általában csak a szabályozható terület egy részére terjedhet ki. A társadalmi élet ugyanis olyan viszonyokat és ügyeket tár elénk, amelyeknek jogi rendezése elsősorban állami feladat ugyan, de egyrészt a történeti fejlődésnél fogva az egyházak is igényt formálnak arra, hogy saját hatáskörükben szabályozzák ezeket a kérdéseket, illetve, hogy saját feladatkörükbe vonják az egyházra nézve fontos területeket, így a nevelést, oktatásügyet, házasság kérdését, egészségügyi kérdéseket.

A jelenleg hatályos 2011. CCVI. törvény a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról megállapítja, hogy a Magyarországon működő egyházak és vallási közösségek a társadalom kiemelkedő fontosságú értékhordozó és közösségteremtő tényezői, melyek hitéleti tevékenységük mellett, nevelési, oktatási, felsőoktatási, egészségügyi, karitatív, szociális, család-, gyermek- és ifjúságvédelmi, valamint kulturális, környezetvédelmi, sport-, és más tevékenységükkel, valamint nemzeti tudat ápolásával is, jelentős szerepet töltenek be az ország és a nemzet életében. Magyarország elismeri és támogatja a külföldi magyar közösségek életében meghatározó szerepet játszó vallási közösségek tevékenységét is.⁶ Jogállamban az egyház szabad működéséhez hozzátartozik az egyházi szeretetszolgálat szabadsága is, noha ezt több állam korlátozni igyekszik.

Az egyházi jogalkotásnál az ígére történő hivatkozás természetesen nem jelenti az egyház politikáját, minthogy a politika mindig emberi cselekvést jelent. Az egyházpolitika az ige gyakorlati érvényesülésének a feltételeit biztosítja. Ez sokszor kényszer hatása alatt alakul ki, sokszor túlteng a konstans elem a jogszabályokban. Zömmel az egységes eljárás kialakítása érdekében belegyházi problémaként jelentkezik, máskor olyan gyüle-

⁴ VLADÁR 1997, 262. *Tudományos munka-e a jogszabály előkészítés?* A Magyar Tudományos Akadémia II. osztályának 1939. május 22-én tartott székfoglaló.

⁵ VLADÁR 1997, 263. *A jog elhajlása az étlettől.* Az Országos Nemzeti Klubban 1938. február 23.-án tartott előadás.

⁶ 2011. évi CCVI. törvény – vö. BOLERATZKY 2006, 107.

kezetnél jelentkeznek egyházpolitikai törekvésként, ahol a lelkesz különleges irányzatot, pl. pietizmust képvisel.⁷

Az elfogadott törvényjavaslatok helyességének a vizsgálatát a jogpolitika végzi, amely elsősorban jogkritika. Különbséget szokás tenni *de lege lata* és *de lege ferenda*, vagyis a már megvalósult, vagy a megvalósítandó jogkritikai megállapítások között. Célja ezeknek nem az, hogy tartalmilag adjanak ismertetést, hanem az, hogy véleményt mondjon arról, hogy a jogi tartalom megfelel-e a magasabb fokú követelménynek. Ehhez a bírálatához többre van szükség, mint a jogszabály pusztá ismertetésére, hanem a 'magasabb mérték' megfelelő alkalmazásáról, a jogszabály helyességét a cselekvés helyessége biztosítja. A jog helyességét meghatározó végső értékmérőnek a keresztyén etikát kell tekinteni.⁸ A kritika tudománya, a *lex ferenda*-n keresztül a törvényhozás tudományává válik, minthogy ez a jövőbe mutat.⁹

A kritika és a reform szempontjai szorosan összefüggenek, minthogy a kritika egyben a helyes jogi szabályozásra is rámutat. A jogpolitikának, mint a *lex ferenda* tudományának meg kell találnia a hidat az erkölcsi eszmény és a gyakorlati lehetőségek között a megvalósíthatóság keresésénél az erkölcsi ideálok és a reális társadalmi adottságok között. Ez a törvényszerkesztés technikájának az ismeretét is feltételezi, nevezetesen azt, hogy a jogszabály beilleszthető-e az egész jogrendszerbe. Különösképpen vigyázni kell a határesetek lehetőségére, a pontatlan fogalmazás sok problémát okozhat. A végső cél kétségkívül az erkölcsi ideálok követése és ezek fenntartása.

A jogszabályalkotásnál az egyház felépítésének alapelveit: az önkormányzati jogot, a hatalmi ágak elválasztását, a paritás elvét mindenképpen meg kell tartani.¹⁰ Sajnos ezek közül a hatalmi ágak megosztásának eddigi rendjét kedvezőtlen irányban módosították.¹¹ Jóllehet már Aristoteles, John Locke, majd Montesquieu a hatalmi ágak megosztását szorgalmazták, mert csak ez véd meg a hatalmi visszaélésektől.¹² A retrográd szabályozás aligha indokolható azzal meggyőzően, hogy a reformátusoknál és bajoroknál sincs szétválasztva teljesen a három hatalmi ág és ennek anyagi vonzata is van.

Az a jogszabály-módosítás sem mondható szerencsésnek, amely az országos felügyelő választását a zsinatra bízta, mert ez a megoldás szűkítette azt a demokratikus rendelkezést, amely ezt a jogkört az ország gyülekezetei számára biztosította.¹³

⁷ HOLSTEIN 1928. *Die Aussenkirchlichen Probleme*, 348.

⁸ MOÓR 1947, 157.

⁹ MOÓR 1945, 65.

¹⁰ 1997. évi I. törvény: A Magyarországi Evangélikus Egyházról.

¹¹ Evangélikus Közlöny. Különszám február 10.

¹² BOLERATZKY 1938, 34.

¹³ 1997. évi VI. törvény: Az egyház jogalkotásáról.

*A keddi vacsorák résztvevői: 1911-ben
Vladár Gábor, Conlegner József, Roszsa Pál, nem ismert, Pósch Dezső*

Az olasz fronton 1914 őszén